

Refsvindinge kirke

© Birthe Gyldion Kristensen

Refsvindinge kirke er fra slutningen af 1100-tallet, og i sin oprindelse er den en romansk bygning.

Hvis man ser på kirken udefra, så er noget af det første man lægger mærke til, det meget lange kor i forhold til skibets længde, det skyldes en ombygning i 1350-1450, det vender vi tilbage til senere.

På kirkemuren ses to store mindetavler over markante skikkelser i sognet. Den ene fortæller om Hans Haastrup og familie. Birkedommer Hans Haastrup var kirketiendejer i Refsvindinge, han boede på ejendommen Liselund i midten af 1800-tallet, og han fik blandt andet tilladelse til at tage kirkens blytag ned og erstatte det med tegl. Fortjenesten ved salget af blyet, var han så til gengæld forpligtet til at bruge på forbedringer af landsbyens skole. På korets østvæg finder vi en pompøs tavle over ejeren til Juulskov, Friderich Bagger. Han har selv forfattet teksten i tidens stil. I dag kan den måske virke lidt vel selvhævdende, men det var jo som man brugte det, den er måske endda en kende nedtonet i forhold til så mange andre epitafier, eller mindetavler.

Friderich Bagger var en god mand for Kullerup-Refsvindinge bønder, blandt andet udgav han en bylov for Refsvindinge, hvori det nøje anvises hvordan bonden skal forholde sig i enhver given situation. Byloven har sikkert haft et ældre, ikke trykt, forlæg, men der er ingen tvivl om at Bagger har sat sit personlige præg på den også.

© Vivian Lind

Når man går ind i våbenhuset skal man lægge mærke til de fire små våbenskjolde, der hænger over indgangen til kirken. Oprindeligt har de siddet på en lille bygning der lå, hvor vi nu ser kapellet. Bygningen var et såkaldt hospital, noget vi i dag vei nærmest kan kalde en ældrebolig. Hospitalet var indstiftet af Knud

Urne til Juulskov kort før hans død i 1705, det ene skjold bærer Knud Urnes slægtsvåben: et gråt ørnelår med guldkløer i blåt felt; de tre andre er hans tre hustruers våben: Elisabeth Sofie Urne, og det er det samme skjold som hans, dernæst Edele Brockenhus hvor skjoldet er delt i rødt og sølv med tre blå blomster, endelig Anne Beate Walkendorff en rød rose i sølvindfatning omgivet af tre sorte vinger. Som før nævnt var kirken i sin oprindelse en

romansk kirke med kor og halvrund apsis i øst. Der har sandsynligvis i begyndelsen været træloft i kor og skib, eller måske har man kunnet stå og se lige op i tagspærene. Der har ingen stolestader været, ingen prædikestol og intet orgel.

Derimod har der været et alterbord i sten og over det et trækors. Kirken har haft to døre, som de fleste romanske kirker, norddøren var kvindernes indgang, syddøren var mændenes. Når en bygning har nået en alder af 800 år, eller mere, er det givet, at den har undergået flere forandringer i tidens løb.

Refsvindinge kirke gennemgik store forandringer omkring 1350-1450, hvor koret blev radikalt ændret til det ejendommeligt lange kor vi ser i dag. De krumhugne kvadre fra apsidens blev ved ombygningen brugt som sokkelsten under korforlængelsen. Samtidig med korets ombygning blev de gotiske buer sandsynligvis bygget. Om tårnet kom til samtidig, eller om det måske er noget yngre er ikke helt klarlagt, men våbenhuset er i hvert fald først kommet til efter reformationen, det er opført i renæssancestil, og her er der noget ejendommeligt: Man vil lægge mærke til at våbenhuset er bygget ved kirkens nordvæg, og derved er kvindedøren, mod sædvane, blevet bevaret og mændenes dør er blevet muret til. Det er ikke helt almindeligt, her har man altså gjort en undtagelse. Området har været ret fugtigt, så det kan muligvis skyldes tilkørselsforholdene.

Kirken blev i sin tid indviet til Sct. Dionysius, han var den første biskop over Paris, men blev halshugget under kristenfølgelserne. Det fortælles at han tog sit afhuggede hoved i hænderne og bar det til graven, hvilket må siges at være noget af en bedrift!

Salig Biskop Jacob Madsen over Fyns Stift (1 S 88-1606) var på en af sine visitatsrejser meget utilfreds med den katolske altertavle, der stadig var i Refsvindinge kirke. Vi må huske på, at Jacob Madsens tid lå kun godt 50 år efter reformationen, og han gjorde altså et notat om tavlen med Jomfru Maria. Den gamle tavle skal have været trefløjet, og i dag kan vi begræde, at den ikke eksisterer mere.

I dag ser vi et nyere maleri af Kristus under Bjergprædiken, billedet er indrammet af fire halvsøjler, der formodentlig stammer fra en tidligere altertavle. Det var ikke alene altertavlen, den gode biskop Madsen var utilfreds med, der var også "onde stole" men en senere tilføjelse i hans visitatsbog siger, at de er blevet udbedrede, til gengæld skriver han også, at der er "en smuk liden degnestol og schrifttestoel", så noget pænt har han da at sige. På den skitse han tegnede af kirken ses der intet våbenhus. Det stemmer meget godt overens med nogle regnskaber over kirkens oplag af sten, bly og kalk, lige omkring århundredskiftet. Deraf må vi formode at våbenhuset er bygget i de allerførste år af 1600-tallet.

I midten af 1900-tallet var kirkens mure skredet sådan ud, at kirken fik skyld for at være lige så skæv som tårnet i Pisa.

Imidlertid var det ikke loftbuerne der havde trykket på murene, det viste sig nemlig, da man i 1962 gik i gang med en større restaurering, at trykket fra hvælvingerne gik lodret ned i bærepillerne. De murer mestre, der i 1400-tallet havde bygget kirken om, havde nok vidst hvad de havde med at gøre.

Når murene alligevel var skredet, skyldtes det noget helt andet. I middelalderen og helt op i 1800-tallet var det skik og brug for bedrestillede, at blive begravet inde i kirken, ikke blot i midtergangen men helt ind til murene, og det er disse jordfæstelser, der i årenes løb har fået

murene til at skride. Ved restaureringen blev der også konstateret et voldsomt svampeangreb, som det tog over et år at rette op på. Refsvindinge kirke havde for øvrigt, som den første kirke på Fyn, fået indlagt elvarmeanlæg på et tidspunkt, alligevel nåede svampeangrebet at blive omfattende.

Der er intet der tyder på, at Refsvindinge har haft sidealtre i katolsk tid, og heller ikke noget der fortæller om kalkmalerier i den romanske tid, men efter ombygningen i 1350-1450 blev ribberne smykket med borter, og det er muligt, at der også har været kalkmalerier en overgang.

Døbefonten er af romansk stil med hoveder på foden, og den er yderligere smykket med kors. Dåbsfadet er et nederlandsk arbejde i messing fra 1625. Prædikestolen er et renæssancearbejde. Der er malet årstallet 1605 på den, den har arkader og hjørnesøjler og den er meget smukt restaureret.

Efter svenskekrigene var statskassen tom og det bevirkede, at de skiftende konger solgte ud. I 1688 overtog fru Hedvig Sofie Urne Refsvindinge kirketiende, det ejede hun indtil 1709 og i den tid gjorde hun mindst muligt ved bygningen, hvilket tiendet jo ellers skulle gå til. Det kan vi så godt blive lidt forargede over, men vi ved jo også at landet var meget forarmet på den tid. Efter krigen i midten af 1600-tallet lå mange gårde øde, der var ingen såsæd, og når der intet kom i jorden, kunne man af gode grunde heller ikke høste noget, og så fik hverken gods eller kirke tiende. Derfor har der været meget lidt at gøre godt med. Først hen mod 1700-tallet begyndte tingene at stabilisere sig.

En anden kirketiendejer, der heller ikke var for god ved kirken, var en gårdforpagter, Rasmus Nielsen. Han fik rådighed over kirken i 1812 og han slagtede simpelthen et pulpitur, der havde plads på skibets nordvæg. Han solgte det på auktion, og hvor meget mere der røg med ved samme lejlighed ved man ikke.

Pulpituret var ellers til brug af herskerne på Juulskov, og vel også på Liselund, når de overværede gudstjenesten. Efter Rasmus Nielsens tid var de så henvist til en almindelig bänk på gulvet.

Orgelet er bygget af P. Gerhard Andersen. Det har seks stemmer indbefattet pedalstemmen. Før i tiden har det stået på et orgelpulpitur, men det er fjernet og orgelet står, som vi ser i dag, i tårnrummet. Ved siderne kan ses to fastmurede bænke af munkesten. I tårnet hænger der to klokker. Den yngste er støbt hos Allerup i Odense og har indskriften: "Seer op/Luc 21,28/P.Raae/præst og kirkeeier/Allerup Fec. Odense 1883 Den store klokke er ligeledes støbt hos Allerup, den er fra 1848 med indskrift: "Soli deo Gloria"

Johannes Garnæs Petersen nævner i sin bog: *REFSVINDINGE, træk af sognets historie*, at kirken i 1922 blev selvejende, og dermed var dens trængselstid forbi. Garnæs Petersens bog kan læses på Lokalhistorisk arkiv i Ørbæk.